

HRVATSKI SEMINAR ZA STRANE SLAVISTE KAO MJESTO PROŽIMANJA PRIKAZ 51. SEMINARA ZAGREBAČKE SLAVISTIČKE ŠKOLE

Nastavljajući polustoljetnu tradiciju susreta i promicanja hrvatskoga jezika, književnosti i kulture, u Dubrovniku se od 21. kolovoza do 2. rujna 2023. održao 51. hrvatski seminar za strane slaviste Zagrebačke slavističke škole, čija su tema bila *Prožimanja u hrvatskome jeziku, književnosti i kulturi*. U Programu Seminara sudjelovalo je trideset i troje inozemnih studenata kroatistike i slavistike te šesnaest inozemnih profesora, znanstvenika i prevoditelja te dvadeset i osam lektora, nastavnika, predavača, kulturnih djelatnika i drugih članova stručnoga tima Škole. Njegovu su

organizaciju financijski poduprli Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske, Sveučilište u Zagrebu te Odsjek za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. Knjige su donirali Matica hrvatska, Leksikografski zavod Miroslav Krleža i Hrvatska sveučilišna naklada, a filmsku je građu omogućila produkcijska kuća Pipser. Vrijedne kulturne sadržaje ustupili su i Društvo prijatelja dubrovačke starine, Umjetnička galerija Dubrovnik, Franjevački samostan Male braće, Državni arhiv u Dubrovniku, Židovska općina Dubrovnik,

Islamska zajednica Dubrovnik te Dubrovački muzeji.

Polaznici 51. seminarara pristigli su iz sedamnaest zemalja – Austrije, Bosne i Hercegovine, Bugarske, Češke, Francuske, Islanda, Italije, Mađarske, Njemačke, Poljske, Sjedinjenih Američkih Država, Slovačke, Slovenije, Srbije, Švicarske, Ujedinjenoga Kraljevstva i Ukrajine. Program 51. seminarara uključivao je nastavu u lektoratima, književnim i jezikoslovnim proseminarima te jezikoslovna, književnoznanstvena i kulturološka predavanja, kao i raznovrsne kulturne sadržaje – stručne obilaske i izlete, posjete kulturnim ustanovama te večernji kulturni program, o čemu će biti više riječi u nastavku prikaza.

LEKTORATI I PROSEMINARI

Nastavni dio Programa odvijao se u trima lektoratima te u šest obveznih i četiri izborna proseminara – jezikoslovna i književna. U okviru nastave triju lektorata, *Konverzacije I* pod vodstvom I. Dragičević, *Konverzacije II* pod vodstvom M. Aleksovski te *Konverzacije III* pod vodstvom N. Radakovića, svoja su znanja inojezičnoga hrvatskoga unapređivali u prvome redu inozemni studenti sa znanjem hrvatskoga od razine B1 do C1. Radom na prijamnim i proizvodnim djelatnostima razvijali

su lingvističke, sociolingvističke i pragmatičke odrednice komunikacijske kompetencije. Polaznici nastave lektorata *Konverzacija I* i *Konverzacija II* posebno su se osvrtnali na gramatičke teme poput sintaktičko-semantičke vrijednosti padeža, sročnosti, sklapanja jednostavnih rečenica u složenu te ustroja teksta, a polaznici *Konverzacije III* bavili su se i temama poput hrvatskoga naglasnog sustava i osnova hrvatske dijalektologije.

Program 51. seminarara, kao što je spomenuto, uključivao je šest obveznih i četiri izborna jezikoslovna i književna proseminara. Kada je riječ o obveznima, u prvome tjednu održala su se dva književna i jedan jezikoslovni proseminar, u drugome tjednu dva jezikoslovna i jedan književni proseminar. U obama tjednima polaznici su imali mogućnost pohađati po dva izborna proseminara – jezikoslovni i književni. Obvezni jezikoslovni proseminar prvoga tjedna, *Čestota i veze među riječima – od slobodne sintagme do frazema*, osmislio je i vodio I. M. Gligorić. Cilj je kolegija bio osvijestiti sveze među riječima iz uporabne, kognitivnolingvističke perspektive, s naglaskom na korpusnoj, semantičkoj i statističkoj analizi te komunikacijski funkcionalnoj kontekstualizaciji riječi u svezi u govoru i pismu. I. M. Gligorić vodio je i obvezni jezikoslovni proseminar drugoga tjedna, *Konceptualizacija*

prostornih i vremenskih odnosa, u okviru kojega su polaznici uspoređivali konceptualizaciju prostornih i vremenskih odnosa u hrvatskome, drugim slavenskim i (ne)indoeuropskim jezicima te analizirali različite načine jezičnoga oblikovanja konceptnoga materijala. U tom je tjednu obvezni jezikoslovni proseminar bio i *Prožimanje standardnoga i organskih idioma u mediju TV-serija 1960-ih i 1970-ih* J. Lasića, na kojemu su polaznici, pregledavajući i vrednujući snimljene televizijske serije, razmatrali jezične koncepte kao pokazatelje odnosa hrvatskih idioma i standardom utvrđenih jezičnih norma na javnoj televiziji promatranoga vremena. Raspravljalo se o načinu na koji je formiran i transformiran hrvatski jezični krajolik te kako su razdvajani i predstavljani urbani i ruralni hrvatski krajolici u jugoslavenskoj državi. Fakultativne jezikoslovne proseminare vodila je I. Nazalević Čučević – u prvome tjednu *Gramatički ustroj rečenice u hrvatskome jeziku*, koji se usmjerio na osobitosti gramatičkoga ustroja rečenice u hrvatskome jeziku, polazeći od temeljnoga rečeničnog člana – predikata; u drugome tjednu *Padežne i druge alternacije*, u okviru kojega se u prvome redu raspravljalo o mogućnostima da jedan padež konkurira drugomu pri izricanju određenoga sintaktičko-semantičkoga odnosa.

U okviru nastavnoga programa 51. seminara održano je i pet književnih, tj. književno-kulturoloških proseminara – tri obvezna i dva fakultativna. U prvome tjednu polaznici su mogli pohađati dva obvezna proseminara. Prvi, *Dramsko i kazališno – prožimanja u suvremenoj hrvatskoj drami*, osmislila je i vodila G. Bionda. Na proseminaru su se analizirali tekstovi suvremene dramske produkcije s naglaskom na odnosu dramskoga teksta i predstave na primjerima autora kao što su T. Zajec, L. Kaštelan, I. Sajko, E. Tomičić, I. Martinić te T. Radaković. Drugi, *Mediji u hrvatskome narodnom preporodu – hrvatski narodni preporod u medijima*, vodila je S. Coha. U okviru njega obrađivale su se hrvatska preporodna književnost i kultura u likovnoj, glazbenoj, filmskoj i kazališnoj umjetnosti, s obzirom na njihovo prožimanje. Pozornost je usmjerena i na ulogu novina i časopisa u oblikovanju i širenju preporodnih ideja. Obvezni književni proseminar drugoga tjedna, *Prožimanja „visokog” i „niskog” u modernoj i suvremenoj hrvatskoj književnosti*, osmislio je i vodio Z. Glavaš, a za cilj je imao istaknuti granice „visokog” i „niskog” na primjerima kanonskih tekstova moderne i suvremene hrvatske književnosti te analizirati funkciju tih granica i mogućnost njihova prekoračenja. Fakultativni književni proseminar prvoga tjedna, *Hrvatska*

književnost 18. stoljeća – poetički i idejni pluralizam G. Šutalo, za cilj je imao ukazati na brojne poetičke i idejne silnice u hrvatskoj prosvjetiteljskoj književnosti te istaknuti opreku hrvatskih prosvjetiteljskih ideologema prema dominantnim idejama zapadnoeuropskog prosvjetiteljstva. Fakultativni proseminar drugoga tjedna, *Intertekstualnost u književnosti hrvatskoga narodnog preporoda*, vodila je S. Coha. Proseminarom se željelo ukazati na intertekstualna prožimanja hrvatske preporodne književnosti sa starijom hrvatskom književnošću, regionalnim (dijalektalnim) književnostima, usmenom književnošću, latinističkom tradicijom te svjetskom književnošću, a istaknute su i međusobne intertekstualne veze preporodnih tekstova te odjeci tih tekstova u kasnijoj hrvatskoj književnoj i kulturnoj produkciji.

PREDAVAČKI CIKLUS

Predavački dio Programa 51. seminara činilo je jedanaest predavanja – pet jezikoslovnih i šest književno-kulturoloških. Jezikoslovni ciklus predavanja osmislila je i moderirala I. Nazalević Čučević. Otvorila ga je T. Bošnjak Botica predavanjem *Jedan, dva ili tri oblika – o morfološkom preobilju u hrvatskome*, kojim je uputila na teorijsku

podlogu koncepta morfološkog preobilja, pokazujući ga na primjerima hrvatskoga deklinacijskog i konjugacijskog sustava te ga uspoređujući s navedenim sustavima nekih drugih europskih jezika. I. Botica održao je predavanje *Na križištu civilizacija – prožimanje latinice, glagoljice i ćirilice na hrvatskom prostoru*, u kojemu se, koristeći se relevantnim povijesnim izvorima, bavio uporabom triju hrvatskih pisama tijekom povijesti, posebno se osvrćući na njihova sveprisutna prožimanja te na utjecaj na izgradnju hrvatske pismenosti i nacionalnoga identiteta. O. Timko Đitko u predavanju *Prožimanje bliskorodnih jezika (na primjeru rusinskog jezika)* objasnila je fenomen jezičnih kontakata na primjeru rusinskoga jezika, govoreći o prožimanjima raznovrsnih obilježja unutar jednoga jezičnog sustava. O elementima kulture i kulturnome identitetu Hrvata u Bosni i Hercegovini govorila je K. Krešić u predavanju *Opće hrvatsko i regionalno u kulturnome identitetu bosanskohercegovačkih Hrvata*. Izlaganje je započela iznošenjem osnovnih informacija o demografiji te etničkoj, političkoj i jezičnoj situaciji na prostoru Bosne i Hercegovine. Jezik bosanskohercegovačkih Hrvata istaknula je kao važnu odrednicu identiteta te se posvetila iscrpnomu prikazu elemenata kulturnoga identiteta Hrvata u BiH

(glazba i pjevanje, narodni običaji, obredi, obrti, odjeća), pogodnih za posredovanje jezičnih i kulturnih sadržaja pri ovladavanju inojezičnim hrvatskim u BiH. K. Jirásek zatvorio je ciklus jezikoslovnih predavanja 51. seminara predavanjem *Mrežni korpus za pretraživanje slavenskih jezika*, kojim je uputio na rezultate pretraživanja višejezičnoga korpusa *InterCorp* i posljedice kontrastivnog tumačenja podataka, koji su se pokazali iznimno korisnima za proučavanje međujezičnih veza i utjecaja na različitim razinama te za praćenje jezičnih promjena uslijed utjecaja prijevoda određenoga jezika. Osim predavanja K. Jirásek vodio je i *Radionicu na mrežnom korpusu Intercorp*, upućujući u mogućnosti pretraživanja paralelnoga korpusa. Polaznici su radom na korpusu osvijestili vrijednost predstavljenoga internetskog alata, iznimno korisnoga pri istraživanju mnogih jezičnih pojava.

Književnoznanstveni i kulturološki ciklus predavanja vodila je i moderirala S. Coha. Otvorila ga je E. Rudan predavanjem *Intermedijalnost, citatnost i usmeni intertekst pisane književnosti*, u kojemu je govorila o načinima na koje su autori različitih razdoblja hrvatske književnosti citatno uključivali tekstove usmene književnosti u svoja djela. O važnosti hrvatske libretistike za hrvatsku književnost i

potrebi ujednačavanja muzikološke i književnoznanstvene perspektive u proučavanju libreta govorila je K. Radoš-Perković u predavanju *Hrvatski operni libreto u 19. stoljeću*. N. Gilić u predavanju *Prožimanja dokumentarnog i fikcijskog u suvremenom hrvatskom filmu* govorio je o dubinskoj strukturi poetike modernističkog filma koji, kombinirajući stilove, problematizira kategoriju stvarnosti i odražava promjene paradigme u poimanju iste kroz različite filozofske i teorijske škole poput psihoanalize i egzistencijalizma. Predavanje je oprimjerio i filmom *Sigurno mjesto* (2022) redatelja J. Lerotića, koji je polaznicima prikazan u okviru Filmske večeri. O idejnom aspektu kajkavske drame u kojoj se naziru prosvjetiteljski elementi govorila je G. Šutalo u predavanju *Zagrebačko kazalište u 18. stoljeću*. Auditoriju je sažeto predstavila djelatnost i karakteristike isusovačkoga kazališta, predočivši analizu prosvjetiteljskih elemenata u dvama dramskim predlošcima – *Mislibolesniku* iliti *Hipokondrijakušu* nepoznatoga autora (1803) te *Matijašu Grabancijašu* dijaku T. Brezovačkog (1804). U predavanju „*Ključ od velikih vrata*” *Hinka Gottlieba – kanon, žanr i interpretacija humorističnog romana o holokaustu* N. Badurina govorila je o pronalasku hrvatskoga izvornika i recentnom objavljivanju (*Bodoni*, Zagreb, 2021) predmetnoga romana,

koji je za hrvatsku književnost bio nepoznanica 80 godina. U izlaganju je postavljeno pitanje o (ne)moćnosti ponovnog upisivanja romana u kanon hrvatske književnosti te je iznesen pokušaj interpretacije s obzirom na kontekst nastanka. Predavanje *Veze književnosti i interneta u tekstovima suvremenih hrvatskih autorica* održala je Maša Grdešić. U njemu je istaknula brojne načine prožimanja interneta i književnosti, od prodora interneta u strukturu književnog teksta (na primjeru hrvatskih i inozemnih autorica) do uloge interneta u komercijalnoj distribuciji književnosti. Posljednje u nizu književnoznanstvenih i kulturoloških izlaganja, *Od Držića do guslara – Bukovčev oslik dubrovačkog kazališta*, održao je D. Damjanović. Govorio je o važnosti V. Bukovca za povijest hrvatske umjetnosti, a središnji dio predavanja posvetio je analizi Bukovčeva oslika u Gradske kazalištu Marina Držića u Dubrovniku.

KULTURNI SADRŽAJI

Kao što je već spomenuto, Program 51. seminara Zagrebačke slavističke škole uz lektorate, proseminare i znanstvena predavanja sastojao se i od kulturnih sadržaja, koje su činili stručni obilasci i izleti, posjeti dubrovačkim kulturnim ustanovama te bogat večernji kulturni program.

Kada je riječ o stručnim obilascima, polaznici su pod stručnim vodstvom M. Missoni Barišić i I. Soldo upoznali povijesnu jezgru Dubrovnika te posjetili gradske zidine s Lovrijencem. Polaznicima je sažeto predstavljena povijest Dubrovnika od najranijih dana do najmoćnijih vremena Dubrovačke Republike, pri čemu je istaknuto da je Grad nastao na sjecištu kulturnih utjecaja koji su se prožimali tijekom povijesti. U kompleksu Franjevačkog samostana Male braće pod stručnim vodstvom fra Joze Sopte polaznici su posjetili vrijednu muzejsku zbirku, ljekarnu, jednu od najstarijih u Europi, aktivnu i danas, knjižnicu, koja je zbog čuvanja dragocjene građe starije hrvatske književnosti ostavila poseban dojam na polaznike, te crkvu. U okviru dijela Programa *Dubrovnik kao prostor kulturnih prožimanja* polaznici 51. seminara obišli su dubrovačku sinagogu i međžlis Islamske zajednice Dubrovnik. Dubrovačku su sinagogu, drugu najstariju u Europi koja održava službe, posjetili uz stručno vodstvo A. Livajića, povjesničara iz Židovske općine Dubrovnik. U sklopu sinagoge nalazi se prvi židovski muzej u Hrvatskoj, koji čuva vrijedne vjerske predmete i dokumente. Uz sinagogu polaznici su posjetili i međžlis Islamske zajednice Dubrovnik. O povijesti doseljavanja muslimanskoga stanovništva na dubrovačko

područje, glavnim obilježjima islama, značenju i podrijetlu nekih riječi vezanih uz vjerske obrede polaznicima je govorio imam S. Herić. U vrijednost i značaj Državnoga arhiva u Dubrovniku, smještenoga u palači Sponza, polaznike je uputio viši arhivist Z. Petrović. Na trijemu palače polaznici su razgledali pomno odabranu arhivsku građu. Posebno ih je impresionirala povelja Kulina bana iz 1189. te prijepisi Gundulićeva *Osmana*. Nakon izvrsna vođenja Z. Petrović polaznicima je prenio poziv ravnateljice Dubrovačkih muzeja I. Michl da posjete Knežev dvor, u kojemu je postavljena izložba *Gunduliću u spomen: proslava otkrivanja spomenika Ivanu Gunduliću u Dubrovniku 1893. godine* autora T. Marunčića, što je polaznike iznimno razveselilo i u čemu su uživali. Kulturnim dijelom Programa 51. seminara tradicionalno je bio obuhvaćen i posjet Umjetničkoj galeriji Dubrovnik, s čijim je postavom polaznike upoznala muzejska savjetnica R. Vojvoda – na prvome katu Galerije uz njezino su stručno vođenje polaznici razgledali djela V. Bukovca, J. Miše, M. Kraljevića, V. Becića, O. Hermana, M. Uzelca, E. Vidovića i M. C. Medovića, a na drugom i trećem katu izložbu *Prirode* suvremenoga turskog umjetnika E. Yalcindaga.

U okviru 51. seminara organizirana su tri stručna izleta bro-

dom – izlet na Lokrum, Elafite i u Cavtat. Posjet Lokrumu odvijao se pod stručnim vodstvom čuvara prirode S. Marića, koji je polaznike upoznao s poviješću otoka i njegovim legendama, od kojih se svojom zanimljivošću ističu i one o benediktinskom prokletstvu te o Rikardu Lavljeg Srca, koji se na njemu spasio pri povratku iz Trećega križarskog rata 1192. Posjet Elafitskom otočju odvijao se pod stručnim vodstvom vodičica R. Mirković Mihajlović i M. Zadil, koje su polaznike upoznale sa znamenitostima dvaju najnaseljenijih Elafita – Šipana i Lopuda. U Cavtatu polaznici su posjetili rodnu kuću znamenitoga hrvatskog slikara V. Bukovca, koja je danas muzej čiji stalni postav čine Bukovčeva djela koja predstavljaju sve faze slikareva opusa. Poslije posjeta Bukovčevoj rodnoj kući polaznici su se uputili do Mauzoleja obitelji Račić, prvo arhitektonsko djelo slavnoga hrvatskog kipara I. Meštrovića.

Večernji sati bili su rezervirani za predstavu, film i gostovanje kulturnih djelatnika. U okviru Dubrovačkih ljetnih igara sudionici 51. seminara pogledali su predstavu D. Ruždjak Podolski *Sjetne žene raguzejske*. Na Filmskoj večeri prikazan je višestruko nagrađivani dugometražni prvijenac J. Lerotića *Sigurno mjesto*. Na Književnoj večeri, koju je moderirala S. Coha, ugošćen je akademik B. Senker, cijenjeni teatrolog, dramski

pisac, leksikograf te kazališni kritičar i prevoditelj. Na Umjetničkoj večeri, koju je moderirala M. Aleksovski, ugošćeni su književnik M. Gavran i glumica M. Gavran.

Pedeset i prvi hrvatski seminar za strane slaviste Zagrebačke slavističke škole pripremile su I. Nazalević Čučević, voditeljica Škole, Goranka Šutalo, zamjenica voditeljice i Marinela Aleksovski, programska tajnica Škole. Po njegovu završetku može se zaključiti da i nakon jubilarne pedesete obljetnice nastavlja

biti mjesto susreta proučavatelja hrvatskoga jezika, književnosti i kulture, mjesto prožimanja koje spaja studente, profesore i znanstvenike iz cijeloga svijeta. Zagrebačka se slavistička škola još jednom potvrdila kao izrazito vrijedan jezikoslovni, književnoznanstveni i kulturološki seminar čiji su sudionici pravi poklonsari hrvatskoga jezika, književnosti i kulture u svijetu.

Luka Cvitanović
Iva Orepić